

8. *Obermeyer H.-P.* Martial und der Diskurs über männliche "Homosexualität" in der Literatur der frühen Kaiserzeit / Hans Peter Obermeyer. – München : Classica Monacensia, 1998. – 260 S.
9. *Rimell V.* Martial's Rome Empire And The Ideology Of Epigram / Victoria Rimell. – Cambridge : Cambridge University Press, 2008. – 231 p.
10. *Sapsford F. M.* The 'Epic' Of Martial / Francesca May Sapsford // A thesis submitted to the University of Birmingham for the degree of Doctor Of Philosophy. – Birmingham : Institute of Archaeology and Antiquity College of Arts and Law, University of Birmingham, 2012. – 251 p.

Lexicographic sources

11. *Adams J. N.* The Latin Sexual Vocabulary // James N. Adams. – Manchester : JHU Press, 1990. – 272 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

12. *Ep.* – M. Valerii Martialis Epigrammaton libri / recognovit W. Heraeus // [Fons electronicus] / [rec. W. Heraeus]. – Modus accessi : <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A2008.01.0506>
13. *Cat.* – C. Valerii Catulli Carmina [Fons electronicus]. – Modus accessi : <http://www.thelatinlibrary.com/catullus.shtml>

Чемелюх М. А. Реконструкція інтертекстуальних обценних номинативів в епіграмах Марциала.

В статті здійснено реконструкцію інтертекстуальних обценних номинативів в епіграмах Марка Валерія Марциала. Ідентифіковані та класифіковані інтертекстуальні номинативні одиниці та структури, які актуалізують сексуальні мотиви в текстах поета, джерелом яких є римська літературно-культурна традиція, зокрема творчість Гая Валерія Катутіла, *Carmina Priapeia*, народні свята, а також інші античні епіграми.

Ключові слова: інтертекстуальність, реконструкція, антична епіграма, Марциал, обценні номинативи.

Chemeliukh M. A. *Reconstruction of the Intertextual Obscene Nominative Units in Martial's Epigrams.*

The article deals with the reconstruction of the intertextual obscene nominative units in Martial's epigrams. The author identifies and classifies the intertextual nominative units and structures, actualizing sexual motives in the poet's texts, the source of which is the Roman literary and cultural tradition, in particular the work of Gaius Valerius Catullus, *Carmina Priapeia*, folk festivals as well as other ancient epigrams.

Keywords: intertextuality, reconstruction, ancient epigram, Martial, obscene nominative units.

Черхавя О. О.

Київський національний лінгвістичний університет

АРХЕТИПНА МАТРИЦЯ ІНВАНІАНТНОГО РЕЛІГІЙНОГО СМІСЛУ ГІПЕРКОНЦЕПТУ ЗАЛУЧЕННЯ ДО ХРИСТІЯНСЬКОЇ ВІРИ

У статті подано стислий екскурс в історію носіїв англійської, німецької та української мов як нащадків індоєвропейців, що став епістемологічним підґрунтям для подальшого розуміння процесів формування у кожного етносу релігійно-християнського мислення. Контакти з народами, що нині є носіями різних релігійних світоглядів, лежать в основі сучасного християнського світосприйняття і відображають як спільне колективне позасвідоме германців і слов'ян, на базі якого відбувалася християнізація, так і відмінну релігійно-культурну його диференціацію. Здійснено реконструкцію архетипної основи гіперконцепту ЗАЛУЧЕННЯ ДО ХРИСТІЯНСЬКОЇ ВІРИ та розглянуто шляхи розвитку релігійно-біблійної семантики в його ключових словах – концептах з подальшим її

відображенням в англійських, німецьких та українських релігійно-популярних текстах агітаційного й інформаційного характеру.

Ключові слова: архетипна матриця, інваріантний смисл гіперконцепту, реконструкція, релігійно-популярні тексти.

Кожна мова у процесі свого розвитку перебуває у постійній динаміці й під впливом різних факторів [14], становлячи складні системи форм існування, що “характеризують кожну окрему національну спільноту” [21, с. 61–78], та набуваючи широкого розуміння. Відповідна проблематика не вичерпана і донині, що становить актуальність теми пропонованої статті.

Мета статті: сконструювати архетипну матрицю інваріантного релігійного смислу гіперконцепту ЗАЛУЧЕННЯ ДО ХРИСТИЯНСЬКОЇ ВІРИ.

Поступова територіальна дивергенція індоєвропейців та змішування виниклих у такий спосіб груп із іншими народами стало фактором, що сприяв виникненню окремих індоєвропейських мов, а незабаром у III тис. до н.е. *розпаду індоєвропейської мови на два діалекти*, з яких розвинулись 2 типи мов: *західно-індоєвропейські мови* – ізоглоса *кентум* (найвідчутніше становлення її лексики сталось у IV-V ст. н. е. до переселення англосаксів) [21], мови якої склалися в результаті континентальної експансії з території між Ельбою та Одером і до якої входить *германська група мов*, та *східно-індоєвропейські мови* – ізоглоса *сатем*, куди увійшли *слов'янські мови* [28, с. 27].

Германські мови індоєвропейської мовної родини (об'єднання яких у мовну групу відбулося наприкінці III тис. до н. е., кінець неоліту [2, с. 22]) пройшли тривалий шлях становлення: від п'ятигрупового поділу на: 1) північних германців (Данія, Скандинавія, а пізніше Ісландія); 2) східних германців (готи, вандалі, бургунди, які спочатку жили у сучасній Східній Німеччині, а в епоху “переселення народів” були розсіяні по Півдню Європи й навіть Малій Азії та північній Африці); 3) ельбських германців (проживали по середній течії Ельби); 4) германців, що проживали на узбережжі Північного моря (інгвеони); 5) германців від Ельби у бік Рейна [21, р. 53] (де виокремилися інгвеони (англо-фризька підгрупа мов), істгвеони (франкська підгрупа мов) та гермінони (південнонімецька підгрупа мов) [20], до сучасної класифікації на *північну* (шведська, данська, норвезька, ісландська, фарерська мови), *західну* (англійська, німецька, фризська, люксембурзька, нідерландська, їдиш) та *східну* (мертві германські мови: готська, бургундська, вандальська) підгрупи мов.

Поступово “догерманський діалект” стає самостійним – *прагерманським* зі спільними формами (в перші століття нашої ери, близько IV-го ст., у більшості яких можна було знайти індоєвропейські закінчення, наприклад **gastis* [2, с. 36]), час розпаду якого не відомий. Проте уже в III ст. н. ери стає відчутною різниця між великими групами германців і поступово з'являються окремі германські мови, легко зрозумілі один одному, найпопулярнішими з яких залишаються: *англійська* мова, розвиток та збагачення якої відбувалися в основному за рахунок лексичних запозичень із інших мов, змішаного характеру словникового складу, а зародження літературного варіанту припало на XIII–XIV ст.; та *німецька* (верхня, нижня, середня, південнонімецька). При цьому, як зауважує Є. Прокош, “прототипи конструкцій, що виникають при історичних перетвореннях мови не зникають, оскільки специфіка системи мови полягає в тому, що окрема модель, яка слугує базою для нового структурного типу, може продовжувати існувати поряд з останнім і, відповідно, продовжувати породжувати граматичні омоніми [...]. Водночас варто диференціювати історичні процеси, що відбуваються в мовах, із рівневою стратифікацією мови як за характером їх спрямованості, так і за кінцевим результатом” [18, с. 45].

В історії українського мовознавства знаходимо дані, що до XIV ст. (на теренах сучасної української держави) панувала *староукраїнська мова* (як одна з індоєвропейських мов), що розвинулися з діалектів *праслов'янської мови* і яка після розпаду Київської Русі розділилась на: *західнослов'янську* гілку мов (з якої дійшли до нас сучасні польська, чеська, словацька мови), *східнослов'янську* (російська, українська та білоруська мови) і *південнослов'янську* (боснійська, сербська, хорватська, словенська, чорногорська, македонська, болгарська, *староцерковнослов'янська* та *церковнослов'янська*) [16].

Цей невеликий екскурс в історію виникнення германських і слов'янських мов є епістемологічним підґрунтям для подальшого розуміння процесів формування в нащадків індоєвропейців релігійно-християнського мислення. Тривалі територіальні контакти з народами, що нині є носіями різних релігійних світоглядів, лежать в основі сучасного християнського світосприйняття і відображають як спільне колективне позасвідоме германців і слов'ян, на базі якого відбувалася християнізація, так і відмінне національно-культурне його диференціювання.

Розглянемо докладніше, як відбувалося архетипно (колективне несвідоме)-стереотипне (національно-культурне свідоме) конструювання інваріантного смислу ЗАЛУЧЕННЯ ДО ХРИСТІЯНСЬКОЇ ВІРИ та його варіантів: ПРАВЕДНЕ ЖИТТЯ, НАСЛІДУВАННЯ ВЧЕННЯ ХРИСТА, КАЯТТЯ, НЕБАЙДУЖІСТЬ, ОЧИЩЕННЯ, ПРОХАННЯ ПРО ДОПОМОГУ у християнсько-релігійній свідомості англословних, німецькомовних та україномовних етносів та як воно відобразилося в кожній із мов.

Сучасний стан методології реконструкції архетипів свідомості характеризується як такий, що спирається на методичні процедури когнітивної семантики й ономазіології (див. останні праці: О. Л. Березович, М. М. Болдирев, Л. П. Дронова, А. В. Корольова, І. О. Прищепчук, М. О. Шутова), застосування яких до коментарів етимонів ключових слів дасть змогу простежити шлях розвитку релігійно-християнської семантики як в інваріанті, так і в його варіантах.

Розроблена й описана в попередніх розвідках [23] комплексна методика реконструкції теолінгвістичної матриці релігійно-популярного дискурсу та його репрезентації як структури свідомості, ментального утворення, яке має дискурсоутворювальне ядро та параметровимірну периферію, передбачає спершу побудову цієї матриці шляхом реконструкції семантичних відношень між словами-актуалізаторами інваріантно-варіантних смислів релігійно-популярного дискурсу.

Методичні принципи цієї процедури полягають у зіставленні значень реконструйованих етимологами індоєвропейських коренів-основ ключових лексем інваріантно-варіантних релігійних смислів, у виявленні спільної ідентичної форми кореня-когната, який слугує когнітивною базою для семантичного розвитку лексем, та подальшій послідовній реконструкції попередньо-концептуальної схеми, що показує механізми структурування (організації) концептуального простору та його концептів з їхньою вербалізацією [23].

Семантико-мотиваційна реконструкція у сучасній когнітивно-орієнтованій компаративістиці [12] передбачає розщеплення семантичної структури лексики – реконструкцію семантичних відношень між словами, компонентне розкладання значення слова (іншими словами – реконструкцію значення слова) із залученням етимологічного і концептуального аналізу і дає змогу визначити семантичні джерела слів певної мови, розкрити семантичну першооснову та відтворити реліктовий характер слів [23], які набули релігійної семантики.

Такий підхід пропонує і О. Є. Кібрик, який переконаний у тому, що в “основу сучасного когнітивного підходу до вивчення мови покладено ідею цілеспрямованої реконструкції когнітивних структур за даними зовнішньої мовної форми [...]”; реконструкція спирається на постулат про вихідну когнітивну мотивованість мовної форми: у тій мірі, в якій ця мовна форма мотивована, вона відображає когнітивну структуру, що стоїть за нею [10].

Відтворення давньої словотвірної структура слова (словосполучення) та елементів його значення [15] можливе при системному відношенні між мовними формами декількох мов у зіставленні [10].

Припускаємо, що побудована матрична дасть змогу наочно представити процес мотивації і розвитку релігійного значення у вербалізаторах гіперконцепту ЗАЛУЧЕННЯ ДО ХРИСТІЯНСЬКОЇ ВІРИ.

В “Історії Християнства” йдеться про те, що християнське віровчення відбувається на основі віри в Ісуса Христа як втілення і прояв Бога (помазаника Божого) заради спасіння всього Людства і настанови в істині [9; 13].

Інваріантний базовий смисл гіперконцепту ЗАЛУЧЕННЯ ДО ХРИСТІЯНСЬКОЇ ВІРИ можна реконструювати шляхом матричного представлення коментарів етимологічних версій його ключових слів: від інтерпретації індоєвропейських етимонів та їх значень до розбіжностей між прагерманськими і праслов'янськими формами і до їхнього значення у сучасних тлумачних словниках англійської, німецької та української мов.

На думку Ю. С. Степанова [19], реконструкція етимологічного шару концепту потребує коментування походження його імені, яке представлено в інваріантному гіперконцепті 3 ключовими словами, кожне з яких є, власне, концептом: 1) ЗАЛУЧЕННЯ, 2) ХРИСТІЯНСТВО, 3) ВІРА. Оскільки в перспективі дослідження передбачено реконструкцію базового смислу в англійських, німецьких та українських релігійно-популярних текстах агітаційного та інформаційного характеру, то найменування гіперконцепту дублюємо ще двома мовами: TO INVOLVE INTO CHRISTIAN FAITH / CHRISTUSGLAUBE HERANZIEHEN.

При цьому наголошуємо, що, аналізуючи походження значення і форми, ми не плануємо виконувати самостійну формальну реконструкцію слова, а тому результати, які будемо заносити у таблиці (матриці) необхідні для коментарів історії походження семантики та вибірки важливих фактів мотиваційної основи концептів, їх смислової переорієнтації (від первісної архетипної до сучасної стереотипної).

Методика заповнення матриці передбачає такі етапи: а) хронологія і локалізація розвитку значення етимону; б) ланцюг розвитку релігійної семантики: від архетипного індоєвропейського та прагерманського / праслов'янського значень (дохристиянського) до епіцентральної фіксації релігійної семантики у словниках християнської термінології (з посиланнями на біблійні цитати) та сучасних тлумачних джерелах (із усіх дефініцій обираємо лише ті, що співвідносяться із метафоричним образним смислом).

Студент Львівського, а згодом Лейпцизького та Берлінського університетів – польський філолог О. Брюкнер у своїй праці “Етимологічний словник польської мови” (1957 р.) вказує на те, що “етимологія є доволі важкою процедурою, проте важливою ділянкою мовознавства, яка не відточила теоретичне підґрунтя, яке б задовольняло наявні методи проведення дослідження [...]”; її завдання полягає у 1) визначенні часу та способу походження вислову; 2) представленні джерел його первинної словотвірної будови та найдавнішого значення, а також вказівку на різні зміни значення відповідно до певних чинників, що впорядкували історичний розвиток споріднення мов” [40, s. 5].

При цьому Ю. С. Степанов у праці “Энциклопедия гармонизированных концептов: словарь русской культуры: опыт исследования” наголошує на тому, що “культура – це сукупність концептів та відношень між ними, які виражені у різних “рядах” (передусім, в “еволюційних семіотичних рядах”, у “парадигмах”, “стилях”, “ізоглосох”, “рангах”, “константах і т.ін.)” [19, с. 38]. На його думку, концепт (із трирівневою його структурою: а) нова актуальна ознака; б) додаткові “пасивні” ознаки, що є не актуальними, а “історичними”; в) внутрішня форма, зазвичай, не усвідомлена, зафіксована у зовнішній словниковій формі) – це згусток культури у свідомості людини; те, у вигляді чого культура входить у світ людини а, з іншого боку, – те, завдяки чому звична людина, “не творець культурних цінностей”, – сама входить у культуру, а часом ще й впливає на неї” [там само, с. 40].

Виходячи з такої постановки проблеми, спробуємо побудувати архетипну матрицю гіперконцепту ЗАЛУЧЕННЯ ДО ХРИСТИЯНСЬКОЇ ВІРИ у трьох мовах – англійській, німецькій та українській.

Реєстрове слово *involve* – ім’я одного з ключових слів гіперконцепту TO INVOLVE INTO CHRISTIAN FAITH – в електронному етимологічному словнику англійської мови подається як таке, що походить від індоєвропейського кореня **wel^w-* у значенні “повертати/розвертати/ розкрутити/дути” [43], **wal-* “прут, гілка”, від якого знайдено прагерманську форму **waluz* “палка, прут”; за іншими джерелами [45], корінь **wel-* означає “хотіти/прагнути/бажати” з послідовно набутим прагерманським значенням “обирати/вибирати” від форми **waljana*, втіленої у данському слові *vaelge* “обирати/вибирати” та німецькому *wählen* “обирати/вибирати”. У XIV ст. зафіксовано класичне значення лексеми *involve* “відкрити, охопити/оточити/опанувати” від латинського *in* “у” та *volvere* “загорнути”, а згодом (у XV ст.) “схвилювати когось/зацікавити” [43]. В інших джерелах виявлено низку похідних слів від когнатів санскриту *val-* [44], зокрема *valate* “крутити довкола”, *ulvam* “чрево” (у словнику М. Фасмера лексема *живит* має значення “життя” [39], а в етимології слова *утроба* виявлено значення “серце” [там само]). Лексема *серце* (сog) через синонімічне значення “душа/основа/ядро/сутність” наближається до застарілого трактування “Бог” [46] із імпліцитною семантикою “відданість” – похідне *віддати/покласти серце за та “вірність” – покласти руку на серце*).

Розбіжності англійського та німецького варіантів відбулися з появою слова *wealwian*, що зберегло первинне значення “розкрутити” та *weoloc* “брюхоногий моллюск зі спіралевидною мушлею” у д.-англ. мові, та слова *welzan* “розкрутити, вальсувати (танцювати від радості)” – у д.-вн. Спорідненими словами є *wave* (хвиля), *wind* (вітер), *wrap* (загорнути), *weel* (колесо).

Архетипна потенція слова *Heranziehen* закладена в індоєвропейському корені **dewk/*deúk-* “штовхати, вести” та прагерманському етимоні **tüh* “зворушити в собі” (схоже на попередньо згадане в англomовному відповіднику “схвилювати/зацікавити”), в якому у д.-вн. мові відбулась зміна значення лексеми *tiohan* “розвертати” на *ziohan* “тягнути” [45]. При цьому в українській мові розрізняють лексеми *тягнути* “вимотати (обтяжити/ озадачити), мотати, в’язати” і *тягти* “привести до/спричинити” [31, с. 339].

Український відповідник *залучати* походить від стсл. *лучити* “єднати, сполучати, цілитись” або стсл. *залука* “затягування у свою компанію; заманювання свійської тварини у двір чи до хліва; вербування, приманка, приєднання”. Етимологія лексеми *лучити*, у свою чергу, з основою *лу/ч/-* досі не вивчена, проте, на думку С. В. Зінченко, закладена в діалектній формі *лучче*, яка в давнину співвідносилася з прикметниками *благъ* або *добро* [8].

Можливо, спільною для германських та слов'янських мов і буде сучасна стереотипа фраза “навернути на шлях істинний” [38].

Попри сучасний польський відповідник *zaangażować* у значенні “переклювати когось або щось у якусь діяльність”, етимологічний словник О. Брюкнера вказує на споріднення слова *залучати* із *fascynacja* (характерне релігійному дискурсу), яке походить від латинського *fascis* “в’язка” (*wiazka chrostu*) [40, s. 119], можливої основи подальшого значення “прив’язка до”.

Спираючись на етимологічні версії лексем *involve/ Heranziehen/залучати*, припускаємо, що їхня архетипна семантика формувалася довкола трьох первинних значень: 1) (роз/за)крутити/ розкрити/розгортати; 2) тягнути/вести/зрушити (в собі)/зробити рухомим; 3) (за)бажати/прагнути, яку в контексті гіперконцепту ЗАЛУЧЕННЯ ДО ХРИСТІЯНСЬКОЇ ВІРИ можна представити як ВІДКРИВ ДЛЯ СЕБЕ – ПШОВ ЗА – ЗАБАЖАВ.

Наступне ключове слово *Christ* гіперконцепту TO INVOLVE INTO CHRISTIAN FAITH (також можливий варіант написання через літеру *K*) в Етимологічному словнику польської мови (1957 р.) О. Брюкнера реконструюється від прагерманської форми **chworost* зі значенням “стеблина” (можливо, як першооснова значення “переконавання батогом і пряником”), яке дало початок появі церковнослов'янського *chwraslije* “хрест”, російського – *chworost* “стеблина”, болгарського *chrast* “кущ”, а у сербській та словенській мовах значення “мазок” [40, s. 184] (можливо, звідси походить *помазаній*, яке має значення “чогось не сильно помітного, проте значного”; в літературній українській мові *мазок* “дрібна, але виразна деталь художнього зображення”; а також, імовірно, від прагерманської форми **chwarz* “овес на узбережжі для зміцнення урожаю” [там само, р. 185].

Оскільки спільного індоєвропейського кореня-інваріанта реєстрового слова не встановлено, то українські етимологічні джерела, зазвичай, посилаються на запозичення. Зокрема “Етимологічний словник української мови у 7 т.” О. С. Мельничука вказує, що біблієантропонім Христос є латинського походження від *Christus* та грецького *Χριστός (Christós)*, можливих кальок староеврейського *מָשִׁיחַ (māšīaḥ)* у значенні “помазанник Божий”, від якого згодом з’явилося англійське *messiah* та нім. *Messias*; україномовний варіант з’явився через посередництво старослов'янської мови та запозичення в давньоруську мову з грецької. Щодо еволюції значення, то саме в образах *риби* – з гр. “*Ichthys*” (основа фрази Ісус Христос Божий Син Рятівник) і *хреста* – д.сл. **krъstь* “помазанник” [38, т. 6., с. 270], які залишаються основними символами християнства, закладено первинний понятійний смисл слова – “порятунку, спасителя, захисника, Боголюдини, що любить увесь людський рід, надісланий Богом визволитель іудейського народу”. Про значення Боголюдини може свідчити з історії німецької (сер.-в.-нім.) мови знахідка лексеми “*trehtin*” – “Господь” (Триєдність) [27], співзвучного з сучасним релігійним поняттям “Трійця” та можливим його спорідненням із прагерманським **treuwo* “вірний”, що сягає д.-в.-нім. основи *triuwa*, д.-англ. *treow* “вірність” [2, с. 55].

Біблія впродовж багатьох віків виконувала функцію особливого релігійного койне германського світу (з полишенням в V–VI ст. аріанства серед германських племен відбулося запозичення деяких слів релігійної семантики). У X ст. у рукописах нижньофранкських псалмів знаходять гіперкоректні форми на зразок *druftin/druhtin* “Господь”; готську форму *nasjands* “Спаситель”, від якої припускають походження західногерманських рефлексів: н.-франкск. *neriendo* та д.-англ. *nergend*; *ahma weiha* (atum wiho) “Святий Дух” [21, 18-22]. Починаючи з первісних християнських уявлень (від I ст. до сер. II ст.) – віри пригноблених, яких переслідували в печерах, образ Месії

тракували по-різному: як Бога і людини водночас або лише як Бога, або як Божественного Посланця. Деякі з цих вірувань утвердились у різних конфесіях християнства.

Відповідно, еволюція архетипного значення концепту-ключового слова CHRIST/ХРИСТОС можлива від їх первинних значень “стеблина/гілка/прут” – “мазок” – “помазаник Божий” (вірний, посланець, порятунок, спаситель, захисник, Боголюдина, Триєдність), яке загалом представляємо як ЗНАЧНЕ ВАГОМЕ, ЩО ДАЄ МІЦНІСТЬ.

Щодо третього ключового слова-концепту FAITH інваріанту TO INVOLVE INTO CHRISTIAN FAITH, то в електронному діахронному данському порталі для Східної Європи (Diachronic Dictionary at the Danish Portal for East European) реєстрове слово *faith* реконструюється від праїндоевропейської форми **bʰeydʰ* у значенні “вірити”, яке надалі розвинулося у прагерманській формі **bidana* як “переконати зробити щось або віддати щось, обіцяючи щось або говорячи гарні слова” або ж **baidijaną* – “змусити, вимагати”, яке набуло додаткового пом’якшеного значення “переконувати” лише у праслов’янській церковній формі **bĕditi* та у грецькому когнаті-відповіднику *πεῖθω* [45].

Натомість у словнику Е. Кляйна зазначено, що саме спорідненість середньоанглійської форми *feith* із французькими формами *feif*, *fei* надало лексемі додаткового значення “переконання” [42]. В уже згаданому вище етимологічному словнику О. Брюкнера при реконструкції польського слова *wiara* виявлено споріднення з німецьким *Wahr* (що є похідним від латинського *verus* “дійсний”) зі спільним значенням “правда, ласка” [40, s. 611]. Можливо, звідси походить українське кліше “Будь ласка”, яке спробуємо потрактувати як “Будь правдивий” та “Вірою і правдою служи людям”. Після XVII ст. лексема *faith* набуває значення “fides/віра”.

Етимологічний словник німецької мови Ф. Клюге також підтверджує первинне значення “правда” лексеми *Wahr* (що сягає прагерманської форми **wĕraz* та індоєвропейської форми **weh-* “правда”). Спорідненість убаचाє автор і в германському *Wesan* “бути дійсним” [42, S. 412].

У словнику Ю. Покорного сучасний варіант значення “віра” *glaube* походить від індоєвропейської форми **leubh-* “жадати, любити, вихвалити” та прагерманської **leubaz-* “дорогий, улюблений” [48, s. 683] (звідси вираз “улюблений у Хресті”). Тимчасом у дослідженнях братів Я. та В. Грімм ідеться про те, що значення “вірність, довіра” вищезгаданого слова запозичене з перекладу грецького слова *pistis*; споріднення простежується також з латинським *crĕdere* “вірити” (первинно утвореного від індоєвропейського **ker-* “серце”, яке згодом стало *cor* із зафіксованим застарілим значенням “Бог”, та **dʰeh-* “покласти”; звідси, можливо, походить фразеологізм *кладу руку на серце* – “повір мені”) та подальшими значеннями “відданий; віддати, подарувати серце” (*crĕdō* походить від індоєвропейської форми **kred-he* “переконання” [48, s. 580]; сучасне метафоричне значення “життєве кредо”, яке походить від давньоіндійського *sraddha-* “вірити” та латинського *putāre* “вірити, що”, в івриті набуває значення “твердий, непохитний” через наближення відповідного значення із “вірити” у лексемі *aman* (“Aleph-Mem-Nun”-Амін) [41].

В ЕСУМ у 7 т. Ідеться про те, що лексема *віра* походить від індоєвропейської форми **vera* (*var-* “обіцянка”) [38, т. 1, с. 402], тоді як у словнику М. Фасмера вказано лише споріднення лексеми з давньоруським та старослов’янським словом *въра*, болгарським *вяра*, сербохорватським *vjera*, словенським *vera*, чеським *vira*, польським *wiara*, д.в.-нім. *wara* “правда, вірність, милість”, д.ірл. формою *fir* “правдивий, істинний”, готською *tuzwerjan* “сумніватися” [39, с. 292-293].

Припускаємо, що архетипний смисл лексем *faith/Wahr/wira* сформований довкола первинних значень “переконати зробити щось або віддати щось, обіцяючи щось або говорячи гарні слова”, “змусити, вимагати”, “правда, ласка, дійсність”, “жадати, любити, вихвалити”, “бути дорогим, улюбленим”, “вірність, довіра, милість, істинність”, “відданий, віддати, подарувати серце”, “твердий, непохитний”, (не)“сумніватися” зі спільним смислом ДОСТОВІРНІСТЬ (ВІР, ЩО Є).

Виявлені значення на основі етимологічних даних дають підстави говорити про те, що інваріантний смисл гіперконцепту TO INVOLVE INTO CHRISTIAN FAITH / CHRISTUSGLAUBE HERANZIEHEN / ЗАЛУЧЕННЯ ДО ХРИСТІЯНСЬКОЇ ВІРИ має архетипну природу (ЄДНАТИ ДОВКОЛА ЗНАЧУЩОГО – ЩО Є БОГ), адже всі ключові слова сягають індоєвропейських форм, що засвідчують реконструйовані етимони, в якій закладені потенційні можливості розвитку релігійної семантики ще в дохристиянську епоху.

Оскільки інваріантний смисл ЗАЛУЧЕННЯ ДО ХРИСТІЯНСЬКОЇ ВІРИ демонструє те, що навернення у віру відбувається не маніпуляцією, а переконанням через БІБЛІЙНЕ ЗНАННЯ, то вважаємо за доцільне прокоментувати етимологію ключових слів цього метафоричного концепту.

Нагадаємо, що попри безліч методологій, підходів та методик до аналізу метафори, найбільш ефективними є останні здобутки науковців – представників когнітивної лінгвістики, а саме: корпусне дослідження концептуальної метафори, що дозволяє реконструювати її прототипи у різних мовах (О. Pavpertova); метафоричні аспекти думки (*patterns of thought*), характерної носіям мови, та образність / *imagey identified in language* (R. Netzel); контекстуальний, семантичний, комунікативний вплив на використання метафори та чітке окреслення дискурсивного домену / *discourse domain* (S. Vogelbacher) [29].

Абстрактне метафоричне представлення образного уявлення про KNOWLEDGE/WISDOM / UNDERSTANDING/WEISHEIT / ЗНАННЯ/ РОЗУМ не випадково відбувається через природні явища (землю, воду, вогонь, повітря), оскільки, за словами філософа Емпедокла (у V ст. до н.е.) – це первісні чотири елементи вічного руху Всесвіту в боротьбі Любові і Ненависті. Ще одним виявом актуалізації душевних почуттів та переживань є антропосубстанції СЕРЦЕ/РОЗУМ/СВІДОМІСТЬ/ДУША, оскільки “християнські чесноти має плекати не тільки душа, а й свідомість, розум, відкритий до сприйняття Бога” [16, с. 69].

Етимологічні дослідження лексеми *Bible* вказують на її давньогрецьке значення “сувій” (шматок згорнутої у трубку тканини/рукопису), яке згодом у перекладі з латинської *biblia sacra* набуло значення “свята книга”, “byblos” “Єгипетський папірус”.

У словнику Ю. Покорного зазначено, що спершу *knowledge/wisdom* та *Die Kennerschaft/Die Wissenschaft* мали спільне об’єднане двокомпонентне значення “знати, пізнавати”, яке впливає з індоєвропейського кореня *g'en- та прагерманської форми *knejan “узнавати, пізнати”, яке згодом набуло додаткового значення *gno-to-s* “відомий” [48, S. 376]. Словник Е. Кляйне подає інваріантний індоєвропейський корінь *ken- “знати” та опис розщеплення прагерманської форми на д.англ. *cennan* “зробити відомим” [42, s. 442] та в німецькій мові на *irknann*, від якої згодом утворилися два різні за значенням слова: *kennen* “впізнавати” і *wissen* “знати”. Як наслідок, з’являються слова *Die Kennerschaft* та *Die Wissenschaft* [42].

Споріднене з литовським *Žinoti* “знати” – *знання*, в ЕСУМ у 7 т. наближене до пруського *ersinnat* “узнавати”, д.в.-нім. *irknann* (від вищевказаного індоєвропейського кореня *g'en- “знати”, проте у відповідному словнику додано ще значення

“народжувати”, та прагерманського **knejan* “узнавати”), латинського *nōscō* “дізнаюся”, а згодом похідного від *kennen* “знати” – *können* “зуміти, могли” [38, т. 2, с. 270].

Відповідно, архетипною основою метафоричного концепту БІБЛІЙНЕ ЗНАННЯ є семантими “розгорни/пізнай/зроби відомим сувій (шматок згорнутої у трубку тканини/рукопис)/пізнай Святу Книгу”.

Християнізація Великобританії (кін. VI ст.) розпочалася із “поширення християнської релігії серед її населення в результаті прагнення папської влади підпорядкувати цю багату нову область” [1, с. 106]. Успадкована від мови давньогерманських племен (англів, саксів та ютів) – переселенців з континенту (V–VI ст.) у заселену кельтами Британію, *загальнонаціональна англійська мова* постійно зазнавала впливу відповідно до перебігу державних та політичних факторів у Англії (як і у Франції). Латинська мова залишається функціональною *мовою католицької церкви*, науки, школи, адміністративного упорядкування в перші століття після прийняття Британією християнства, коли монастирі ставали не лише провідниками нової релігії та політичного впливу папської влади, але й центрами літературного та наукового життя давньоанглійського суспільства (написання літописів історії Британії). Водночас давньоанглійська церковна мова насичена грецькими словами, що виражають поняття релігійно-культового характеру [1, с. 108].

Натомість, саме реформаторська Біблія Мартіна Лютера (разом із його посланнями, доповідями та релігійними піснями, написаними не менш захопливою мовою) – витвір величезної мовної виразності, яка популяризувала освіченість нації (вміння читати і вивчати писемний текст), у тисячах екземплярів розповсюджувалась по всіх куточках Німеччини, заклала міцну основу загальнонаціональної німецької мови [2, с. 172–173]. Як зауважував ще Я. Грімм, “німецька писемна мова була спершу “протестантським діалектом”. Лютеранська мова витіснила в протестантських землях потенційну (на той час) національну мову, що формувалася Максиміліаном I [41]. Постійні релігійні війни призводили до внутрішнього розколу Німеччини, і лише не пов’язаний з церквою та релігійним світоглядом культурний розквіт протестантських земель в XVII–XVIII ст. (а не політичні та державні сили), після того, як релігійні протиріччя втратили свою силу, допоміг становленню єдиної визнаної німецьким суспільством національної мови на основі мови М. Лютера (наближеної до Південної німецької мови).

Християнізація Русі Володимиром Великим 988 року (колишніх земель Скіфії) та подальша її боротьба за національну церкву (XVI–XVII ст.), зумовлена становленням християнства та його еволюції за перших князів, передбачала виокремлення одного з віровчень про єдиного Бога, кожне з яких мало значну частину прибічників *грецько-* або *латиномовного* впливу на церковнослов’янську писемність, а невдовзі і на формування національної української мови через “опанування церковними мотивами народного життя, релігійного світогляду, обряду й творчості” [5]. Ціла низка слів “церковних” латинських та грецьких запозичень (серед яких і досліджувані слова) упродовж тривалого часу підлягали переосмисленню, яке відірвало їх від *першопочаткової поняттєвої сфери*.

З огляду на мовний аспект істориків саме упродовж XI–XIV ст. відбувається синтез освітньо-культурних та релігійно-духовних процесів у більшості країн світу, що сприяло формуванню *літературно-писемної* форми української мови. Процес наближення церкви до всіх верств народу, коли кожен селянин зміг “виспівувати уривки зі Святого Письма за плугом [...], а ткач підспівує фрази зі Святого Письма під шурхіт свого човника” [6, с. 494], змінив “парадигму спілкування з Богом: колишня

знакова система з домінантою старослов'янської/церковнослов'янської сакральної мови поступається місцем живому струменеві народної (простої) мови [...]; цього вимагала філософія антропоцентризму, яка перетворила цю комунікацію із монологу на діалог із Богом, де індивід бере повноцінну участь [...]; реалізувати нову схему спілкування можна лише такими мовними засобами, які близькі, зрозумілі, природні для людини, тобто рідною мовою [...]. Численні спроби адаптувати Святе Письмо та інші релігійні тексти на українському мовному ґрунті супроводжували коментарі-передмови, у яких формулювали мету – для розуміння люду християнського посполитого” [16, с. 60].

Саме в межах цього періоду (XII–XIII ст.) відбувається глобальне онімення, оскільки у “процесі Східної колонізації збільшилася територія поширення німецької мови [...]; німецька народність змогла поступово асимілювати слов'янське населення і відкрити двері для проникнення слов'янських слів у німецьку мову” [2, с. 107].

Семантичний зсув від архетипного до стереотипного релігійного біблійного значення відбувається саме в період християнізації Англії, Німеччини та України (епіцентром трансформації європейської культури загалом). Цей період характеризується впровадженням у словниковий запас та свідомість носіїв мов дефініцій, виведених із контексту біблійної цитати.

Так, наприклад, праця “The All Nations Christian Home & School Dictionary” [32] подає опозитивно загальнонавживані значення слів, які виведені з Біблійного контексту (із посиланням на цитати), і, відповідно, дає змогу простежити домінування в них релігійного значення.

Дієслово *to involve into* у християнському словнику має лише два не біблійні значення: 1. ставати учасником чогось; 2. мати як частину себе/чогось [32, р. 406], проте у контексті Біблії (Ів. 2:4), (Мт. 8:29), (Мр. 1:27; 5:7), (Лк. 8:28) знаходимо вислів “*Why do you involve me/us?*” у значенні “Що тобі до мене?” (від грецького та церковнослов'янського “что намъ и Тебе”), яке містить імпліцитну семантику (не)байдужості. Натомість у словнику з'являється негативно забарвлене слово *inclination* як “тенденція/вподобання” із частим трактуванням у Біблії “схиляння до поганого/злого”: “*every inclination of the thought of his heart was only evil*” (Genesis 6:5); *men's inclination to evil; people are inclined to do evil* [там само, р. 383].

Серед п'яти денотативних значень у сучасному “Merriam Webster's Collegiate Dictionary” відповідна лексема має 1 негативне забарвлення в архаїчному значенні “обтяжити когось”; 1 – нейтральної семантики (збігається зі значенням, поданим у словнику християнської термінології) – “ставати учасником чогось/бути частиною чогось”; 1 – максимально наближене до первинного значення індоєвропейського кореня – “оточити/покрити/окрутити ніби загорнути (*wrapping/envelope*)” та “пов'язувати між собою (*connect*)” та “wind (вітер)”, “wrap (загорнути)”; та 1 найсучасніше та найчастіше вживане у загальнорозмовній мові – “мати вплив на когось/щось” [33, р. 617].

Біблійний контекст лексеми *heranziehen* вказує на вираз “zu sich heranziehen” / “to pull towards”/ “підштовхнути до” (Сир. 13:5), оскільки саме *heranziehen* частіше має значення “зійти/прийти/покрити” (Єзек. 38:9; 16). Часто вживаний (як і в англійській мові) вислів “*sich angehen*” – “Що тобі до мене?": “Was geht dich an?” (Ів. 2:4); “Was willst du von uns?” (Мт. 8:29); “Was willst du von mir?” (Лк. 8:28) [36].

Серед чотирьох базових дефініцій лексеми *heranziehen* у тлумачному словнику Duden у першому значенні простежуємо прояв первинного архетипного значення “зрушити (в собі)/зробити рухомим”, яке перейшло у значення “тягти у визначене недалеко від мовця місце”, а також набуло біблійної семантики

“зійти/прийти/покрити”, що перейшло у “безперервно поступово наближатись”. Натомість новими виявилися значення “сприяти процвітання”; “системно навчати з ціллю”; “винок”; “враховувати/брати до уваги” [36].

Біблійне значення дієслова *залучати* передусім означає “приєднати”: “*Коли трапиться тобі яке діло з винагородою, залучи до нього також брата твого – і не знавайся перед ним*” (Іс. 1) та зберігає архетипне значення “добро, благо” “*коли принесете що найлучче з того...*” (Книга 4, гл. 18, с. 151) [37].

Тлумачний “Словник української мови” подає базові чотири значення відповідної лексеми, де простежуємо втрату позитивної первісної семантики (розвинутої у біблійному контексті) добра та блага, а спостерігаємо розвиток негативно забарвленого архетипного “затягти”, “заманити у двір”: 1. до чого. Заохочувати, спонукати кого-небудь брати участь у чомусь, включати в якусь роботу і т. ін. // до чого і в що. Притягати до якоїсь організації, робити членом чого-небудь // Запрошувати кого-небудь кудись, включаючи в якусь роботу // Використовувати що-небудь десь. 2. Відокремлюючи від стада худобу, заганяти її на подвір'я, в хлів і т. ін. 3. розм. Заохочувати, спонукати кого-небудь бувати десь; забирати до себе, з собою // Приманювати кого-небудь. 4. рідко. Здобувати що-небудь // Роздобувати [31, т. 3, с. 196].

Християнський тлумачний словник подає роз'яснення архетипного значення “помазанник” лексеми *Christ* (see also *Jesus Christ*) [Коваль 2001], ототожнюючи його зі значенням “Месія”: “... is from the Greek word *Christos* which means *Messiah* “*The Anointed One*”. Christians believe that Jesus of Nazareth is the Christ. Kings and priests were anointed with olive oil in a special ceremony, which signified their power and authority to carry out their office. Jesus (meaning “Savior”) was anointed by God with the Holy Spirit and with power to preach good news [the Gospel] to the poor” (Luke 4:18); “and he went around doing good and healing all who were under the power of the devil, because God was with him”(Acts 10:38) [32, p. 115].

Проте у “Merriam Webster’s Collegiate Dictionary” чітко розділено ці значення: 1) Месія; 2) Ісус; 3) ідеальний тип людства; 4) християнство: ідеал правди, яка приходить як божественна маніфестація Господа, щоб виправити помилки людства [33].

У Біблійному контексті німецький біблієантропонім зазнає переписвоєння (*reappropriation/ein Geusenwort*) “самоназивання певної групи людей – прихильників Ісуса Христа”, а в Новому Заповіті з’являється значення “Святий” (Кор. 1:2), “віруючий в Ісуса Христа” (1 Посл. ап. Павла 1:7) та “учень” (Апст. 6:1). Натомість у сучасному словнику загальної термінології Duden наголошено на значеннях “хрещення” та “доброті Христа”: 1. той, хто визнає свою відповідальність за хрещення християнською релігією; 2. прибічник християнства, віруючий, християнин за переконанням; 3. жити як [добрий] Христос, померти [34].

Христос в україномовній Біблії часто актуалізований у значеннях “характер місії Христа”: “*хто в Христі*”, “*Суций є спасінням*”, “*Життя є спасіння*” (*суций* є похідною лексемою від архетипного кореня зі значенням “дійсний”, а *життя* – споріднене з первинним словом *чрево* “круг/круг”).

У “Словнику української мови” подано єдине денотативне значення “назва міфічної особи *Ісуса*, культ якого лежить в основі християнської релігії” // Про ікону, зображення *Ісуса*, проте, спостерігаємо цілу низку розмовних виразів, властивих лише українській культурі (*Жити Христа ради*, заст.: а) жити милостинею, подаянням; б) жити з милості; *Жити, мов (як, наче і т. ін.) у Христа за пазухою*; *Присягатися (присягнутися) Христом*; *Просити (прохати) Христа ради*; *Простягати (простягти,*

протягнути) руку (руки) Христа ради (див. рука); Христа ради; Ради [самого] Христа, заст.: а) слова, з якими просили милостиню, жебрали. Христом-богом клястися – те саме, що Присягатися Богом; Христом-Богом молити, заст. – дуже просити. – Христос з тобою (з вами, з ним і т. ін.), заст.: а) побажання благополуччя, щастя, спокою; б) виражає згоду, небажання сперечатися з ким-небудь; хай буде так; Христос воскрес (воскресе)!, заст. – слова, якими супроводжувалося христосування з кимсь або якими вітали кого-небудь на Великдень. Христос помози!, заст. – те саме, що Боже, помози (помагай)! [31, т. 11, с. 148].

Біблійний контекст надає лексемі *faith* християнської семантики: 1) “сильне переконання, довіра, віра”: “By grace [the unmerited love of God] you have been saved [from eternal punishment], through faith [in Jesus Christ]...(Ephesians 2:8) Without faith [in Jesus Christ] it is impossible to please God ... (Hebrewes 11:6) ... a man is justified by faith [in Jesus] apart from observing the law (Romans 3: 28); та 2) “система переконань (релігійних)”, які є опозитивними до нового загальноновживаного значення 3) “лояльність / вірність, відданість до” [32, р. 263].

Сучасний “Merriam Webster’s Collegiate Dictionary” подає значення “вірити” і “довіряти” реєстрового слова *faith* як архаїчні, натомість до сучасних відносить: 1. а) відданість/залежність обов’язку або людині: лояльність, б) точність/правильність обіцянки: щирість намірів; 2. а) віра і довіра в лояльності до Господа (*belief and trust in and loyalty to God*), б) переконання у традиційних релігійних доктринах, с) сильна віра у щось, чому не має доказів, повна довіра; 3) щось у що вірять із сильним переконанням; система релігійних переконань [33, р. 418].

У тексті Біблії Мартіна Лютера 1912 р. “Denn aus Gnade seid ihr selig geworden durch den Glauben, und das nicht aus euch: Gottes Gabe ist es” (Epheser 2:8); “Aber ohne Glauben ist’s unmöglich, Gott zu gefallen” (Hebraeer 11:6); So halten wir nun dafür, daß der Mensch gerecht werde ohne des Gesetzes Werke, allein durch den Glauben (Roemer 3:28) [36] – “приналежність людини Богу та світу / ist das vom Menschen festgelegte Verhältnis zu Gott und zur Welt” [30, S. 261].

З чотирьох сучасних визначень німецького словника Duden: “прийняти щось як вірогідне та можливе”; “оманливо вірити, уявити щось правильним, достовірним; бути переконаним у правильності речі або висловлювання”; “довірити комусь свої речі, покластися на когось” [34] останнє значення найбільш наближене до первинного архетипного.

Біблія І. Огієнка подає такі еквіваленти попередніх висловлювань з лексемою *віра*: “Благодаттю врятовані через віру” (Еф. 2:8); “Без віри не угодиш Господу” (Єв. 11:6) ; “Людина виправдується вірою, без діл Закону” (Рим. 3:28), які також вказують на контекстуальне значення “приналежності людини Богу”, проте тлумачний Словник української мови (СУМ-11) подає такі значення: 1) упевненість у чомусь, у здійсненні чого-небудь // у кого. впевненість у позитивних якостях кого-небудь, у правильності, розумності чиєїсь поведінки; 2) те саме, що довір’я [31].

Семантичний зсув від архетипного до стереотипного метафоризованого комплексу BIBLICAL KNOWLEDGE / WISDOM / KENNERSCHAFT / WISSENSCHAFT / БІБЛІЙНЕ ЗНАННЯ можемо простежити через близьке для трьох мов значення компонента БІБЛІЙНИЙ, яке по-різному потрактоване у християнському контексті та загальноновживаній лексемі *знання* в англійській, німецькій та українській.

БІБЛІЙНИЙ в англійському трактуванні *biblical*: 1) згаданий у копії Святого Письма християн; слово Боже записане святими з благословення Духа Святого, написаного в період понад 1600 р., від 1500 до н.е. до 100 н.е. [32, р. 65]; у

німецькомовному – як “сукупність християнських церковних оглядів слів Божих у Старому та Новому Заповітах; Святе Письмо”; 2) як єврейська (іудейська) релігія; як екземпляр Біблії [36], а в україномовному лише як такий, що змальовується в Біблії [31, т.1. с. 172].

Knowledge/wisdom у “The All Nations Christian home and school dictionary” представляє одне релігійне та два розмовні значення: 1. факт знання [Христа]: *In Christ are hidden all the treasures of wisdom and knowledge* (Colossians 2:3). *The fear of the Lord is the beginning of knowledge* (Proverbs 1:7). *The Lord gives wisdom and from his mouth come knowledge and understanding* (Proverbs 2:6). *Lips that speak knowledge are a rare jewel* (Proverbs 20:15). 2. навчання. 3. знайомий з, здобутий через досвід [32, р. 425], які перетинаються із християнськими німецькомовними значеннями.

В Біблії І. Огієнка “Книзі приповістей Соломонових” вказано “*Страх Господній – початок премудрости, – погоджують мудрістю та напучуванням*” [37].

В україномовному сучасному словнику трансформовано значення лексеми *знання* як 1) обґрунтоване, упорядковане, гарантовано визнане знання у певній діяльності галузі; 2) знання у певній справі, тоді як в українських лексикографічних джерелах це: 1) обізнаність у чому-небудь, наявність відомостей про кого-, що-небудь; 2) сукупність відомостей з якої-небудь галузі, набутих у процесі навчання, дослідження і т. ін.; 3) пізнання дійсності в окремих її проявах і в цілому; 4) наука [31, т.3, с. 641].

Національно-культурний стереотипний компонент в англійській, німецькій та українській мовах найбільше виявляється у контексті біблійної цитати метафоризацією лексеми *water* (та похідних від неї) на основі закріпленого за нею архетипного переносного значення “основна ідея”, яке виявляється у всіх варіантних смислах базового гіперконцепту як стереотипні водяні кореляти [22] SEA / WAVE / OCEAN / STREAM / RIVER / BLOOD / BOAT / FISH.

Сучасні словникові дефініції підтверджують збереження християнського значення у словах *water*, *Das Wasser*, *вода* в англійській, німецькій та українській мовах:

Water – 1. The colourless, tasteless, odorless liquid, which falls from clouds as rain, and which is essential to life on earth. 2. The Bible which produces faith in Jesus and gives spiritual and eternal life [32, р. 871].

Das Wasser – 1. Die farb- und geruchlose Flüssigkeit, die aus einer Verbindung von Wasserstoff und Sauerstoff besteht, die Meere und Flüsse bildet und für das Leben auf der Erde unverzichtbar ist [de. thefreedictionary.com]. 2. Bible. Gottes Geist kommt im Wasser [34].

Вода – один із біблійних метафоричних образів, “на ґрунті якого утворено низку стилістичних фігур. На це свого часу звернув увагу П. Беринда, вказуючи на метафору пророка Ісайї, який джерелом називає Божі Книги, звідки черпають воду розуму [...] від суто природного явища і речовини до переносного значення “основна ідея” та символу морального очищення (СУМ т. 4, с. 140–148)” [16, с. 70].

Як підсумок, зазначимо, що гіперконцепт ЗАЛУЧЕННЯ ДО ХРИСТІЯНСЬКОЇ ВІРИ в поняттєвому ядрі містить етимологічну складову ключових його лексем-імен концептів, з яких він складається і які мають переважно індоєвропейську основу, де закладено їх архетипну релігійно-біблійну семантику – ще дохристиянську і з якої згодом розвинулися сучасні стереотипні християнізовані значення, зафіксовані у сучасних лексикографічних та інших джерелах англійської, німецької та української мов.

Перспективами подальших досліджень є коментар реконструйованих етимонів-імен інших метафоричних концептів базового гіперконцепту.

Л і т е р а т у р а :

1. *Амосова Н. Н.* Этимологические основы словарного состава современного английского языка / Н. Н. Амосова. – М. : Изд-во литературы на иностранных языках, 1956. – 219 с.
2. *Бах А.* История немецкого языка / А. Бах ; пер. с нем. Н. Н. Семенюк ; ред. пер. и прим. М. М. Гухман. – М. : Изд-во иностр. лит-ры., 1956. – 344 с.
3. *Березович Е. Л.* Русская лексика на общесловянском фоне: семантико-мотивационная реконструкция / Елена Львовна Березович. – М. : Русский Фонд Содействия Образованию и Науке, 2014. – 488 с.
4. *Болдырев М. М.* Когнитивно-матричный анализ английских христианских топонимов [Электронный ресурс] / М. М. Болдырев, В. В. Алпатов. – Режим доступа : <http://boldyrev.ralk.info/dir/material/190.pdf>
5. *Грушевський М.* З історії релігійної думки на Україні / М. Грушевський // Українське євангельське об'єднання в Північній Америці. – Вінніпег : [б.в.]; Детройт : [б.в.], 1962. – 160 с.
6. *Дэвис Н.* История Европы / Норман Дэвис ; пер. с англ. Т. Б. Менской. – М. : АСТ: Транзиткнига, 2005. – 943 с.
7. *Дронова Л. П.* Реконструкция в компаративистике и когнитивно-ориентированой лингвистике [Электронный ресурс] / Л. П. Дронова. – Режим доступа : <http://www.philology.ru/linguistics1/dronova-12.htm>
8. *Зінченко С. В.* Ступені порівняння в тексті перекладу П. Куліша книг Мойсея [Електронний ресурс] / С. В. Зінченко. – Режим доступа : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Ltkp/2010_59/fil/0024.pdf
9. *Каутский К. И.* История христианства / К. И. Каутский. – М. : Политиздат, 1990. – 463 с.
10. *Кибрик А. Е.* Лингвистическая реконструкция когнитивной структуры / А. Е. Кибрик // Вопросы языкознания. – № 4. – М. : МГУ, 2008. – С. 51–77.
11. *Коваль А. П.* Спочатку було Слово: Крилаті вислови біблійного походження в українській мові / А. П. Коваль. – К. : Либідь, 2001. – 312 с.
12. *Корольова А. В.* Полідисциплінарний неофункціоналізм сучасної лінгвістики: витоки, традиції, перспективи розвитку / А. В. Корольова // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова, 2015. – Вип. 13. – С. 122–127.
13. *Крижанівський О. П.* Історія церкви та релігійної думки в Україні : у 3-х кн. / О. П. Крижанівський, С. М. Плохій. – К. : Либідь, 1994. – Кн. 3. – 335 с.
14. *Кушнерик В. І.* Фоносемантизм у германських і слов'янських мовах: діахронія і синхронія : автореф. дис. ... докт. філол. наук : спец. 10.02.17 / В. І. Кушнерик. – К., 2009. – 33 с.
15. *Маковский М. М.* Английская этимология : учеб. пос. [для ин-тов и фак. ин. яз.] / М. М. Маковский. – М. : Высш.шк., 1986. – 151 с.
16. *Мовні обрії : збірник [пам'яті Левка Полюги] / [відп. ред. О. Сімович].* – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2013. – 232 с. – (Серія "Історія мови").
17. *Прищепчук І. О.* Еволюція процедури семантичної реконструкції індоєвропейських дієслівних праоснов / І. О. Прищепчук // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія. – 2014. – Т. 17, № 2. – С. 160–167.
18. *Прокош Э.* Сравнительная грамматика германских языков / Э. Прокош ; пер. с англ. Т. Н. Сергеевой ; ред. и пред. В. А. Звегинцева ; прим. М. М. Гухман. – М. : Изд-во иностр. лит-ры., 1954. – 380 с.
19. *Степанов Ю. С.* Константы: словарь русской культуры: опыт исследования / Ю. С. Степанов. – М. : Школа "Языки русской культуры", 1997. – 824 с.
20. *Тацит К.* Сочинения в двух томах. Анналы. Малые произведения / К. Тацит ; пер. А. С. Бобовича. – Л. : Наука, 1969. – Т. 1. – 449 с.
21. *Типология германских литературных языков : [кол. сб.] / Акад. Наук СССР, Ин-т языкознания ; [ред. кол. В. Н. Ярцева, М. М. Гухман, Э. А. Макаев, Н. Н. Семенюк].* – М. : Изд. Наука, 1976. – 248 с.
22. *Чендей Н. В.* Поетико-когнітивний потенціал метафор стихій в англійській та українській мовах : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.17 / Н. В. Чендей. – К., 2009. – 20 с.
23. *Черхава О. О.* Методики виконання семантичної реконструкції у структуралізмі й когнітивній лінгвістиці / О. О. Черхава // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – Вип. 13. – С. 212–220.

24. *Шутова М. О.* Етнокультурні стереотипні портрети англійців і українців (когнітивно-ономасіологічна реконструкція фразеоформул) : [монографія] / М. О. Шутова ; Київ. нац. лінгвіст. ун-т. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2016. – 296 с.
25. *Cherkhava O. O.* Linguistic and Discursive Characteristics of Biblical Prophetic Texts in English Revised Version (1885) [Electronic Resource] / O. Cherkhava // What's in a Text? Inquiries into the Textual Cornucopia, edited by Adam Glaz, Hubert Kowalewski, Anna Weremczuk. – Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2012. – P. 65-86. – Mode of Access : <http://www.c-s-p.org/Flyers/What-s-in-a-Text-Inquiries-into-the-Textual-Cornucopia-4438-3636-2.htm>
26. *Cherkhava O. O.* Reconstruction of theolinguistic matrix of religious popular discourse (based on English, German and Ukrainian languages) [Electronic Resource] / O. O. Cherkhava / Science and Education a New Dimension / [ed. Dr. Xenia Vamos]. – Philology III(10). – Issue 47, 2015. – P. 13–19. – Mode of Access : <http://scaspee.com/6/post/2015/03/reconstruction-of-theolinguistic-matrix-of-religious-popular-discoursebased-on-the-english-germanand-ukrainian-languages-cherkhava-o.html>
27. *Kukučková M.* Jiddisch. Betrachtungen zum Jiddischen im Kontakt mit europäischen Sprachen und mit Hebräisch [Electronic Resource] / Marie Kukučková. – Mode of Access : https://is.muni.cz/th/333546/ff_m/DIPLOMOVA_PRACE_Kukuckova.txt
28. *Maurer F.* Nordgermanen und Alemannen. Studien zur germanischen und frühdeutschen Sprachgeschichte, Stammes- und Volkskunde / Fridrich Maurer. – Bern : Francke, 1943/1952. – P. 27
29. Practical Explorations into Cognitive Metaphor and Metonymy [Electronic Resource] // 7th international symposium “Cognitive Explorations into Metaphor and Metonymy” (June 2016). – Mode of Access : <http://www.as.uni-heidelberg.de/personen/Kleinke/>
30. *Schmidt U.* Tolstoj als theologischer Denker und Kirchenkritiker [Electronic resource] / Ulrich Schmidt. – 2014. – Mode of Access : http://www.v-r.de/de/tolstoj_als_theologischer_denker_und_kirchenkritiker/t-0/1004409/

Лексикографічні джерела :

31. Словник української мови : в 11 т. [Електронний ресурс] / АН УРСР. Інститут мовознавства ; [за ред. І. К. Білодіда]. – К. : Наукова думка, 1970–1980. – Режим доступу : <http://sum.in.ua/>
32. The All Nations Christian Home and School Dictionary / [senior ed. Morris G. Watkins, Dr. of Missiology ; Lois I. Watkins, M.A. in Applied Linguistics]. – Colorado Springs : All Nations Literature, 1992. – 903 p.
33. Merriam Webster's Collegiate Dictionary. Tenth edition 1998 [Electronic Resource]. – Mode of Access : <http://www.merriam-webster.com/>
34. Real-Enzyklopädie für protestantische Theologie und Kirche: 1. Band: A bis Augustinus 2016 [Electronic Resource]. – Mode of Access : <https://books.google.com.ua/books?isbn=992502109X>

Джерела ілюстративного матеріалу :

35. Electronic Text Center: The Bible, King James Version Version [Electronic Resource]. – Mode of Access : http://franklaugther.tripod.com/cgi-bin/histprof/misc/kjv_browse.html
36. Martin Luter Bibel [Electronic Resource]. – Mode of Access : <http://www.bibel-online.net/>
37. Українська Біблія Онлайн І. Огієнка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.bibleonline.ru/bible/ukr/>

Лексикографічні етимологічні джерела :

38. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні ; редкол. О. С. Мельничук (головний ред.) [та ін.]. – К. : Наук.думка, 1982.
39. *Фасмер М.* Этимологический словарь русского языка [Електронний ресурс] / Макс Фасмер. – 1950–1958. – Режим доступу : <http://www.classes.ru/all-russian/russian-dictionary-Vasmer-term-3854.htm>
40. *Brückner A.* Słownik etymologiczny języka polskiego (drugie wydania) / A. Brückner. – Warszawa : Wiedza Powszechna, 1957. – 807 s.
41. Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm [Electronic Resource]. – 1960. – Mode of Access : <http://dwb.uni-trier.de/de/>
42. Kluge F. Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache [Electronic Resource] / Friedrich Kluge. – 1856–1926. – Mode of Access : <https://archive.org/details/etymologisches00klug>
43. Online English Etymology Dictionary [Electronic Resource]. – Mode of Access : http://www.etymonline.com/index.php?allowed_in_frame=0&search=INVOLVE
44. Online Sanskrit Dictionary [Electronic Resource]. – Mode of Access : <http://spokensanskrit.de/>

45. Online Index: Proto-Indo-European [Electronic Resource]. – Mode of Access : <https://en.wiktionary.org/wiki/Index:Proto-Indo-European/w>
46. Online Woordhunt [Electronic Resource]. – Mode of Access : <http://woordhunt.ru/word/>
47. Partridge E. Origins: a short etymological dictionary of modern English / Erik Partridge. – USA : Macmillan, 1966.– 972 p.
48. Pokorny J. Indogermanisches etymologisches Wörterbuch [Electronic Resource] / Julius Pokorny. – 1959. – Mode of Access : <https://archive.org/details/indogermanisches02pokouoft>
49. Tompson J. Etymons of English Words [Electronic Resource] / John Tompson. – 1826. – Mode of Access : <https://archive.org/details/etymonsofenglish00thomuoft>
50. Wedgwood H. A dictionary of English etymology [Electronic Resource] / Hensleigh Wedgwood. – 1872. – Mode of Access : <https://archive.org/details/dictionaryofengl00wedgrich>
51. Weekley Ernest. An etymological dictionary of modern English [Electronic Resource] / Ernest Weekley. – 1869. – Mode of Access : <https://archive.org/details/etymologicaldict00weekuoft>

References

1. Amosova N. N. Etimologicheskiye osnovy slovarnogo sostava sovremennogo angliyskogo yazyka / N. N. Amosova. – M. : Izd-vo literatury na inostrannykh yazykakh, 1956. – 219 s.
2. Bakh A. Istoriya nemetskogo yazyka / A. Bakh ; per. s nem. N. N. Semenyuk ; red. per. i prim. M. M. Gukhman. – M. : Izd-vo inostr. lit-ry., 1956. – 344 s.
3. Berezovich Ye. L. Russkaya leksika na obshcheslovyanskom fone: semantiko-motivatsionnaya rekonstruktsiya / Yelena L'vovna Berezovich. – M. : Russkiy Fond Sodeystviya Obrazovani i Nauke, 2014. – 488 s.
4. Boldirev M. M. Kognitivno-matrichnyy analiz angliyskikh khristianskikh toponimov [Elektronnyy resurs] / M. M. Boldyrev, V. V. Alpatov. – Rezhim dostupa : <http://boldyrev.ralk.info/dir/material/190.pdf>
5. Grushevs'kiy M. Z istorii religiynoi dumki na Ukraïni / M. Grushevs'kiy // Ukraïns'ke êvangel's'ke ob'êdnannya v Pivnichnii Ameritsi. – Vinnipeg : [b.v.]; Detroyt : [b.v.], 1962. – 160 s.
6. Devis N. Istoriya Yevropy / Norman Devis ; per. s angl. T. B. Menskoy. – M. : ACT: Tranzitkniga, 2005. – 943 s.
7. Dronova L. P. Rekonstruktsiya v komparativistike i kognitivno-oriyentirovany lingvistike [Elektronnyy resurs] / L. P. Dronova. – Rezhim dostupa : <http://www.philology.ru/linguistics1/dronova-12.htm>
8. Zinchenko S. V. Stupeni porivnyannya v teksti perekladu P. Kulisha knig Moyseya [Yelektronnyy resurs] / S. V. Zinchenko. – Rezhim dostupu : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Ltkp/2010_59/fil/0024.pdf
9. Kautskiy K. I. Istoriya khristianstva / K. I. Kautskiy. – M. : Politizdat, 1990.– 463 s.
10. Kibrik A. Ye. Lingvisticheskaya rekonstruktsiya kognitivnoy struktury / A. Ye. Kibrik // Voprosy yazykoznavaniya. – № 4. – M. : MGU, 2008. – S. 51–77.
11. Koval' A. P. Spochatku bulo Slovo: Krilatî vislovi bibliynogo pokhodzhennya v ukraïns'kiy movi / A. P. Koval'. – K. : Libid', 2001. – 312 s.
12. Korol'ova A. V. Polidistsiplinarniy neofunktsionalizm suchasnoi lingvistikî: vitoki, traditsii, perspektivi rozvitku / A. V. Korol'ova // Naukoviy chasopis Natsional'nogo pedagogichnogo universitetu imeni M. P. Dragomanova. – K. : Vid-vo nats. ped. un-tu imeni M. P. Dragomanova, 2015. – Vip. 13. – S. 122–127.
13. Krizhanivs'kiy O. P. Istoriya tserkvi ta religiynoi dumki v Ukraïni : u 3-kh kn. / O. P. Krizhanivs'kiy, S. M. Plokhiiy. – K. : Libid', 1994. – Kn. 3. – 335 s.
14. Kushnerik V. Í. Fonosemantizm u germans'kikh i slov'yans'kikh movakh: diakhroniya i sinkhroniya : avtoref. dis. ... dokt. filol. nauk : spets. 10.02.17 / V. Í. Kushnerik. – K., 2009. – 33 s.
15. Makovskiy M. M. Angliyskaya etimologiya : ucheb. pos. [dlya in-tov i fak. in.yaz.] / M. M. Makovskiy. – M. : Vyssh.shk., 1986. – 151 s.
16. Movni obrîi : zbirnik [pam'yati Levka Polyugi] / [vidp. red. O. Símovich]. – L'viv : Institut ukraïnoznavstva im. Í. Krip'yakevicha NAN Ukraïni, 2013. – 232 s. – (Seriya "Ístoriya movi").
17. Prishchepchuk Í. O. Yevolyutsiya protseduri semantichnoi rekonstruktsii indoêvropeys'kikh diêslivnikh praosnov / Í. O. Prishchepchuk // Vîsnyk Kiïvs'kogo natsional'nogo lingvistichnogo universitetu. Seriya Filologiya. – 2014. – T. 17, № 2. – S. 160–167.
18. Prokosh E. Sravnitel'naya grammatika germanskikh yazykov / E. Prokosh ; per. s angl. T. N. Sergeevoy; red. i pred. V. A. Zvegintseva ; prim. M. M. Gukhman. – M. : Izd-vo inostr. lit-ry., 1954. – 380 s.
19. Stepanov YU. S. Konstany: slovar' russkoy kul'tury: opyt issledovaniya / YU. S. Stepanov. – M. : Shkola "YAzyki russkoy kul'tury", 1997. – 824 c.

20. *Tatsit K.* Sochineniya v dvukh tomakh. Annaly. Malyye proizvedeniya / K. Tatsit ; per. A. S. Bobovicha. – L. : Nauka, 1969. – T. 1. – 449 s.
21. Tipologiya germans'kikh literaturnykh yazykov : [kol. sb.] / Akad. Nauk SSSR, In-t yazykoznavstviya ; [red. kol. V. N. Yartseva, M. M. Gukhman, E. A. Makayev, N. N. Semenyuk]. – M. : Izd. Nauka, 1976. – 248 s.
22. *Chendey N.V.* Poyetiko-kognitivniy potentsial metafor stikhii v angliys'kiy ta ukraïns'kiy movakh : avtoref. dis. ... kand. filol. nauk : spets. 10.02.17 / N. V. Chendey. – K., 2009. – 20 s.
23. *Cherkhava O. O.* Metodiki vikonannya semantichnoi rekonstruktsii u strukturalizmi y kognitivniy lingvistitsi / O. O. Cherkhava // Naukoviy chasopis Natsional'nogo pedagogichnogo universitetu imeni M. P. Dragomanova. – K. : Vid-vo NPU imeni M. P. Dragomanova, 2015. – Vip. 13. – S. 212–220.
24. *Shutova M. O.* Yetnokul'turni stereotipni portreti anglitsiv i ukraïntiv (kognitivno-onomasiologichna rekonstruktsiya frazeofornul) : [monografiya] / M. O. Shutova ; Kiïv. nats. lingvist. un-t. – K. : Vid. tsentr KNLU, 2016. – 296 c.
25. *Cherkhava O. O.* Linguistic and Discursive Characteristics of Biblical Prophetic Texts in English Revised Version (1885) [Electronic Resource] / O. Cherkhava // What's in a Text? Inquiries into the Textual Cornucopia, edited by Adam Glaz, Hubert Kowalewski, Anna Weremczuk. – Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2012. – P. 65-86. – Mode of Access : <http://www.c-s-p.org/Flyers/What-s-in-a-Text-Inquiries-into-the-Textual-Cornucopia-4438-3636-2.htm>
26. *Cherkhava O. O.* Reconstruction of theolinguistic matrix of religious popular discourse (based on English, German and Ukrainian languages) [Electronic Resource] / O. O. Cherkhava / Science and Education a New Dimension / [ed. Dr. Xenia Vamos]. – Philology III(10). – Issue 47, 2015. – P. 13–19. – Mode of Access : <http://scaspee.com/6/post/2015/03/reconstruction-of-theolinguistic-matrix-of-religious-popular-discoursebased-on-the-english-germanand-ukrainian-languages-cherkhava-o.html>
27. *Kukučková M.* Jiddisch. Betrachtungen zum Jiddischen im Kontakt mit europäischen Sprachen und mit Hebräisch [Electronic Resource] / Marie Kukučková. – Mode of Access : https://is.muni.cz/th/333546/ff_m/DIPLOMOVA_PRACE_Kukuckova.txt
28. *Maurer F.* Nordgermanen und Alemannen. Studien zur germanischen und frühdeutschen Sprachgeschichte, Stammes- und Volkskunde / Fridrich Maurer. – Bern : Francke, 1943/1952. – P. 27
29. Practical Explorations into Cognitive Metaphor and Metonymy [Electronic Resource] // 7th international symposium “Cognitive Explorations into Metaphor and Metonymy” (June 2016). – Mode of Access : <http://www.as.uni-heidelberg.de/personen/Kleinke/>
30. *Schmidt U.* Tolstoj als theologischer Denker und Kirchenkritiker [Electronic resource] / Ulrich Schmidt. – 2014. – Mode of Access : http://www.v-r.de/de/tolstoj_als_theologischer_denker_und_kirchenkritiker/t-0/1004409/

Lexicographic sources

31. Slovník ukrajyns'koyi movy : v 11 t. [Elektronnyy resurs] / AN URSSR. Instytut movoznavstva ; [za red. I. K. Bilodida]. – K. : Naukova dumka, 1970–1980. – Rezhym dostupu : <http://sum.in.ua/>
32. The All Nations Christian Home and School Dictionary / [senior ed. Morris G. Watkins, Dr. of Missiology; Lois I. Watkins, M.A. in Applied Linguistics]. – Colorado Springs : All Nations Literature, 1992. – 903 p.
33. Merriam Webster's Collegiate Dictionary. Tenth edition 1998 [Electronic Resource]. – Mode of Access : <http://www.merriam-webster.com/>
34. Real-Enzyklopädie für protestantische Theologie und Kirche: 1. Band: A bis Augustinus 2016 [Electronic Resource]. – Mode of Access : <https://books.google.com.ua/books?isbn=992502109X>

Sources of illustrative material

35. Electronic Text Center: The Bible, King James Version Version [Electronic Resource]. – Mode of Access : http://franklaugther.tripod.com/cgi-bin/histprof/misc/kjv_browse.html
36. Martin Luter Bibel [Electronic Resource]. – Mode of Access : <http://www.bibel-online.net/>
37. Ukraïns'ka Bibliya Onlayn Í. Ogiënka [Yelektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu : <https://www.bibleonline.ru/bible/ukr/>

Etymological lexicographic sources

38. Yetimologichniy slovník ukraïns'koï movi : v 7 t. / AN URSSR. Ín-t movoznavstva ím. O. O. Potebni ; Redkol. O. S. Mel'nichuk (golovniy red.) [ta ín.]. – K. : Nauk.dumka, 1982.
39. *Fasmer M.* Etimologicheskij slovar' russkogo yazyka [Yelektronnyy resurs] / Maks Fasmer. – 1950–1958. – Rezhim dostupu : <http://www.classes.ru/all-russian/russian-dictionary-Vasmer-term-3854.htm>

40. *Brückner A.* Słownik etymologiczny języka polskiego (drugie wydania) / A. Brückner.– Warszawa : Wiedza Powszechna, 1957. – 807 s.
41. Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm [Electronic Resource]. – 1960. – Mode of Access : <http://dwb.uni-trier.de/de/>
42. *Kluge F.* Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache [Electronic Resource] / Friedrich Kluge. – 1856–1926. – Mode of Access : <https://archive.org/details/etymologisches00klug>
43. Online English Etymology Dictionary [Electronic Resource]. – Mode of Access : http://www.etymonline.com/index.php?allowed_in_frame=0&search=INVOLVE
44. Online Sanskrit Dictionary [Electronic Resource]. – Mode of Access : <http://spokensanskrit.de/>
45. Online Index: Proto-Indo-European [Electronic Resource]. – Mode of Access : <https://en.wiktionary.org/wiki/Index:Proto-Indo-European/w>
46. Online Woordhunt [Electronic Resource]. – Mode of Access : <http://woordhunt.ru/word/>
47. *Partridge E.* Origins: a short etymological dictionary of modern English / Erik Partridge. – USA : Macmillan, 1966.– 972 p.
48. *Pokorny J.* Indogermanisches etymologisches Wörterbuch [Electronic Resource] / Julius Pokorny. – 1959. – Mode of Access : <https://archive.org/details/indogermanisches02pokouoft>
49. *Tompson J.* Etymons of English Words [Electronic Resource] / John Tompson. – 1826. – Mode of Access : <https://archive.org/details/etymonsofenglish00thomuoft>
50. *Wedgwood H.* A dictionary of English etymology [Electronic Resource] / Hensleigh Wedgwood. – 1872. – Mode of Access : <https://archive.org/details/dictionaryofengl00wedgrich>
51. *Weekley Ernest.* An etymological dictionary of modern English [Electronic Resource] / Ernest Weekley. – 1869. – Mode of Access : <https://archive.org/details/etymologicaldict00weekuoft>

Черхавя Л. О. Архетипная матрица инвариантного религиозного смысла гиперконцепта ПРИВЛЕЧЕНИЕ К ХРИСТИАНСКОЙ ВЕРЕ.

В статье представлен краткий экскурс в историю носителей английского, немецкого и украинского языков как потомков индоевропейцев, ставший эпистемологической основой для дальнейшего понимания процессов формирования у каждого этноса религиозно-христианского мышления. Контакты с народами, являющимися сегодня носителями разных религиозных мировоззрений, лежат в основе современного христианского мировосприятия и отражают как общее коллективное бессознательное германцев и славян, на базе которого происходила христианизация, так и индивидуальную религиозно-культурную его дифференциацию. Осуществлена реконструкция архетипной основы гиперконцепта ПРИВЛЕЧЕНИЕ К ХРИСТИАНСКОЙ ВЕРЕ и рассмотрены пути развития религиозно-библейской семантики в его ключевых словах – концептах с последующим ее отражением в английских, немецких и украинских религиозно-популярных текстах агитационного и информационного характера.

Ключевые слова: архетипная матрица, инвариантный смысл гиперконцепта, реконструкция, религиозно-популярные тексты.

Cherkhava O. O. Invariant Religious Sense Archetype Matrix of Hyperconcept INVOLVEMENT INTO CHRISTIAN FAITH.

In the article the brief overview of the English, German and Ukrainian Speakers History as the descendants of Indo-Europeans is given. It is the epistemic base for the subsequent religious christian thinking forming processes understand (in the Indo-European descendants). Contacts with people that presently are the carriers of different religious world views are basic for modern christian perception of the world, represent common Germanic and Slavic collective subconsciousness for the prime christianization and, at the same time, national cultural differentiation. The reconstruction of archetype background of hyperconcept INVOLVEMENT INTO CHRISTIAN FAITH is presented and thorough analytical ways of religious biblical semantic development in its nominal elements (in mentioned languages, according to the perspective of religious agitational and informative christian texts analysis) are considered.

Keywords: archetype matrix, invariant sense of hyperconcept, semantic motivational reconstruction, religious popular discourse, theological linguistics.